

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ КОМПАНІЙ: УКРАЇНА І СВІТ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
China Zhejiang Golden Egg Technology LLC Company

Анотація. Розглядаються причини уповільнення темпів вирівнювання рівнів доходу в Україні та в розвинених країнах. Основна увага приділена країновим характеристикам, які перешкоджають інноваційному розвитку України: слабкості економічних і політичних інститутів, повільним темпам структурних реформ, обмеженому зростанню продуктивності та підвищенню якості людського капіталу. Розкривається вплив інноваційної активності окремих компаній на продуктивність всієї економіки. Запропоновані конкретні заходи, які можуть бути вжиті для підвищення продуктивності та інноваційного розвитку країни.

Ключові слова: бізнес-середовище, інновації, компанії, країни, політика, продуктивність, технології.

WAYS TO INCREASE THE INNOVATION OF COMPANIES: UKRAINE AND THE WORLD

Abstract. The reasons for the slowdown in the leveling of income levels in Ukraine and in developed countries are considered. The main attention is paid to the country characteristics that hinder the innovative development of Ukraine: the weakness of economic and political institutions, the slow pace of structural reforms, limited productivity growth and the improvement of the quality of human capital. The influence of the innovative activity of individual companies on the productivity of the entire economy is revealed. Concrete measures are proposed that can be taken to increase the productivity and innovative development of the country.

Keywords: business environment, innovation, companies, countries, politics, performance, technology.

Підвищення продуктивності економіки країни є результатом численних змін в окремих компаніях. Коли на ринку з'являються нові компанії з новаторськими ідеями, а підприємства з низькими показниками продуктивності припиняють свою діяльність, дефіцитні ресурси використовуються більш ефективно. Продуктивність також підвищується зі збільшенням частки ринку, займаної потужними компаніями і з динамічним зростанням продуктивності.

Утім поліпшення показників продуктивності в масштабах всієї економіки відбувається, як правило, внаслідок підвищення продуктивності в компаніях. Підвищення таке є наслідком нарощення інноваційного потенціалу компаній, що виражається у впровадженні нових продуктів, нових виробничих процесів або застосування організаційних нововведень чи нових методів маркетингу. В Україні більша частина інновацій відбувається у вигляді впровадження в компанію вже існуючих технологій. Це є прямим наслідком того, що резерв для досягнення міжнародного технологічного рівня ще малий. Одні нові товари та процеси розробляються у результаті проведення компаніями власних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), інші взагалі вимагають жодних зусиль у частині НДДКР. Багато компаній в Україні часто купують, ніж роблять знання власними силами: вони передають НДДКР на зовнішній підряд іншим підприємствам або ж купують чи орендують патенти, ліцензії і технологічний ноу-хау. Набір стратегій, що застосовуються для набуття зовнішніх знань, варіює від країни до країни. Компанії у розвинутих країнах, здебільше, витрачають більше коштів у самостійні НДДКР, ніж купівлю зовнішніх знань [1]. Один із шляхів зростання продуктивності в компаніях розвинутих країн полягає у впровадженні нових продуктів та процесів або нових методів маркетингу. Віддача від усіх цих видів інновацій помітна, навіть якщо вони не є інноваціями міжнародного рівня, а впроваджені продукти та процеси є просто новими для таких компаній. По суті, віддача від впровадження нових продуктів особливо велика в низько технологічних галузях обробної промисловості, де компанії виявляють меншу схильність до інновацій. Для деяких компаній інновації можуть бути не під силу. Але, покращивши методи управління своєю діяльністю, багато хто все ж таки може підвищити свою продуктивність [2].

В Україні, де якість управління в цілому низька, удосконалення методів управління дає гарний результат, тоді як віддача від інноваційних процесів виявляється значно меншою. Отже, для отримання віддачі від нових процесів у вигляді істотного підвищення продуктивності необхідно поліпшити методи управління. З іншого боку, в розвинутих країнах, де методи управління краще, запровадження нових

процесів дозволяє отримати більші вигоди, ніж додаткові покращення в галузі управління. Успіх інновацій у компаніях залежить від наявності сприятливого бізнес-середовища. Несприятливе бізнес-середовище може бути причиною збільшення витрат на розробку нових продуктів та значно більшої невизначеності щодо віддачі від інновацій, що знижує стимули компаній до здійснення інноваційної діяльності. Компанії, які виявляють інноваційну активність, запроваджуючи нові продукти, більш чутливі до якості бізнес-середовища, ніж неінноваційні компанії. Відмінності у сприйнятті бізнес-середовища інноваційними та неінноваційними компаніями є значними, коли компаніям пропонується оцінити значення корупції, кваліфікації працівників та регулювання у митній та торговій сферах. Вони великі в Україні, у той час як у країнах Балтії та Центральній Європі вони менш виражені [3]. У розвинутих країнах загальні умови є більш зручними для інновацій. Обсяг інновацій у компаніях вищий у країнах, де ключові економічні інститути ефективніші (виражається це, наприклад, у суворому дотриманні законів та низькому рівні корупції), у країнах, які більш відкриті для торгівлі та інвестицій, і в країнах, перевага яких полягає у наявності висококваліфікованої робочої сили. Сприяє інноваційній активності компаній також більш широкий доступ до фінансування та високоякісної інформації поряд з інфраструктурою для ІКТ.

В Україні інноваційні стартапи незначні. На відміну від, наприклад, Ізраїлю, інноваційна діяльність нових малих компаній також менше націлена на розширення міжнародних технологічних об'єктів, ніж подібна діяльність великих компаній. Крім того, багато стартапів з успішними НДДКР енергійно перебираються до інших країн (наприклад, США), утворюючи так званий «інноваційний витік» [1]. Уряд України приділяє виняткову увагу заохоченню інвестицій. Однак, на противагу іншим країнам, Україна відрізняється за своєю «здатністю» ефективно використовувати та створювати знання. Така її «здатність» залежить від якості інститутів, макроекономічної стабільності та функціонування різних ринків (фінансових, товарних, праці). На ній позначаються також особливі умови, що визначають можливості України щодо доступу до вже існуючих технологій, ефективного їх впровадження та створення нових технологій. Нині Україна в цілому показує хороші результати в частині доступу до технологій, але значно відстає від розвинених економік, коли мова заходить про креативний потенціал і здатність до освоєння. Але, незважаючи на певні відмінності між країнами у рівнях розвитку та у стратегіях компаній щодо придбання знань (за допомогою власних наукових дослідів або за рахунок купівлі ліцензій, патентів і ноу-хау), політика в галузі інновацій в Україні, як правило, слідує трендам, що встановилися в країнах міжнародного технологічного рівня, і зосереджена на створенні технологій. Однак такий універсальний підхід не завжди може вписуватися у специфіку України.

З урахуванням того, що Україна ще не досягла світового технологічного рівня, політика, що проводиться нею, повинна бути націлена у першу чергу на розвиток потенціалу в частині освоєння інновацій. Такий розвиток може бути досягнутий за рахунок удосконалення методів управління та проведення політики зниження кредитних обмежень, підвищення якості професійної підготовки. З огляду на те, що де-факто системи інновацій мають імітувати головні засади та загальну структуру інноваційної політики розвинених країн, інструменти та ключові напрямки інноваційної політики України повинні визначатися з урахуванням її менталітету. У міру наближення України до міжнародного технологічного рівня має прогресувати й інноваційна політика. У рамках такої політики доцільно робити акцент на наданні допомоги Україні у справі підвищення її спромоги виробляти знання – за рахунок надання спеціалістів та спеціалізованого фінансування, посилення конкуренції та сприяння входу компаній на ринок та виходу з нього. Для забезпечення ефективної вертикальної інноваційної політики, що передбачає підтримку конкретних секторів, потрібні суворі стандарти управління, і така політика може не відповідати умовам, що існують в Україні. У разі її проведення варто максимально використовувати приватний сектор, який забезпечує незалежну експертизу комерційної життєздатності проектів, відібраних для застосування преференційного режиму.

Відмітимо, що просте копіювання інститутів розвинених країн – захід доцільний, але складність полягає у визначенні того, як пристосовувати інститути та політику з урахуванням менталітету України. Щоб вказаний процес був вдалий, на наш погляд, до нього варто залучити приватний сектор. При цьому щоб обійти шахрайські процедури з боку суб'єктів з особливими інтересами, цей процес повинен бути прозорим і автономно керованим. Після того, як уряд досягне помітних результатів у вирішенні інституційних проблем і може наростити потенціал на місцевому рівні, тоді можна почати і більш ризикову діяльність. До неї відноситься елімінація кадрового та технологічного дефіциту в конкретних галузях та пошук оптимальних способів зміцнення кадрового потенціалу в конкретних секторах за допомогою прогресивних комплексних технологій.

Вважаємо, що для так званого розумного інноваційного підходу Україні потрібний базовий імплементаційний ресурс та належна якість людського капіталу, так як саме кадри здатні виробляти додатковий синергетичний ефект. Трансформації всередині України можуть, врешті-решт, сприяти реформі інститутів та підвищенню доходу у масштабі всієї країни. Подібно трансформації в компаніях можуть разом змінити всю економіку. Незалежно від рівня економічного розвитку будь-якої країни та її успіхів на певному етапі окремі компанії можуть робити помітні інноваційні зрушення.

Незважаючи на складність бізнес-середовища, слабкість економічних інститутів, у всіх країнах є компанії з високим рівнем продуктивності – навіть за мірками розвинених країн. На наше переконання, головні труднощі для України полягають у наявності значної кількості підприємств із найгіршими показниками продуктивності. Менеджери таких підприємств можуть приймати рішення, які істотно вплинуть на продуктивність їхніх підприємств. Уряди можуть полегшити їм виконання таких рішень і збільшити інтелектуальний резерв, з якого ті зможуть задовольняти свої кадрові потреби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hájek, P., Stejskal, J. (2018). R&D Cooperation and Knowledge Spillover Effects for Sustainable Business Innovation in the Chemical Industry. *Sustainability*, Vol. 10, Issue 4, p. 1064. <https://doi.org/10.3390/su10041064>.
2. Ates A., Garengo P., Cocca P., Bititci U. (2013). The development of SME managerial practice for effective performance management. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 20, Issue 1, pp. 28-54. <https://doi.org/10.1108/14626001311298402>.
3. Arend R.J. (2014). Entrepreneurship and dynamic capabilities: how firm age and size affect the ‘capability enhancement–SME performance’ relationship. *Small Business Economics*, Vol. 42, Issue 1, pp. 33-57. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s11187-012-9461-9>.

Чан Сі Цо, аспірант кафедри економіки підприємства, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Київ, China Zhejiang Golden Egg Technology LLC Company, E-mail: changshichao8888@126.com

Chang Shichao, Postgraduate Student of the Department of Enterprise Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodimirska street, 60, Kiev, 01033; China Zhejiang Golden Egg Technology LLC Company, Director of the Ukrainian Branch Golden Egg Technology, E-mail: changshichao8888@126.com